

Tres ideas fundamentais como punto de partida

1

Unha escola e un aula inclusiva acolle a todo o mundo, non rexeita a ninguén: todos teñen dereito a acudir a ela, sen distinción dunha posible discapacidade, a orixe cultural ou calquera outra diferenza. Tamén deberían poder aprender nela cos seus compañeiros e dos seus compañeiros.

O único xeito de facer posible aulas inclusivas, nas cales poidan aprender xuntos alumnos e alumnas aínda que sexan moi diferentes, é estruturando nelas a aprendizaxe de forma cooperativa.

Tres ideas fundamentais como punto de partida

2

A cooperación supón algo máis que a colaboración: detrás da cooperación hai valores fundamentais como a solidariedade e o respecto polas diferenzas. Non pode haber propiamente cooperación (é dicir: non se poden educar os valores que hai detrás da cooperación) –nun aula– si previamente se excluiron dela aos que son “diferentes”, si a aula non é inclusiva.

Que entendemos por aprendizaxe colaborativa?

1

A aprendizaxe cooperativa é utilizar cunha finalidade didáctica o traballo en equipos reducidos de alumnado, utilizando unha estrutura da actividade de modo que:

- ▲ Asegure ao máximo a participación equitativa (para que todos os membros do equipo teñan as mesmas oportunidades de participar)
  - ▲ Aproveíte ao máximo a interacción simultánea entre eles...
- ▲ ...coa finalidade de que todos os membros dun equipo aprendan os contidos escolares, cada un ata o máximo das súas posibilidades e aprendan, ademais, a traballar en equipo.

Que entendemos por aprendizaxe colaborativa?

2

Os membros dun equipo de aprendizaxe cooperativa teñen **unha dobre responsabilidade:**

- ▲ Aprender eles o que o profesor lles ensina
- ▲ Contribuír a que o aprendan tamén os seus compañeir@s de equipo.

E os equipos de aprendizaxe cooperativa **teñen unha dobre finalidade:**

- ▲ Aprender os contidos escolares
  - ▲ Aprender a traballar en equipo, como un contido escolar máis. É dicir, cooperar para aprender e aprender a cooperar.
-
- ▲ Unha cousa é que os alumnos e alumnas fagan, de cando en vez, "*algún traballo en equipo*" e outra cousa moi distinta é ter estruturada a clase, de forma máis ou menos permanente, en **equipos de traballo** nos cales se axuden e animen mutuamente á hora de aprender

Tres ideas fundamentais como punto de partida

3

Algunhas competencias comunicativas: expresar, argumentar e interpretar pensamentos, sentimentos e feitos; escoitar as ideas alleas; aceptar e realizar críticas constructivas; colocarse no lugar doutro de forma empática; respectar opinións distintas ás propias con sensibilidade e espírito crítico.

Algunhas competencias sociais: practicar o diálogo e a negociación para resolver conflitos; traballar en equipo aportando o que un sabe xunto ao que saben os demais para resolver xuntos problemas comúns.

Estas competencias difícilmente pódense practicar e, polo tanto, aprender , si os alumn@s non teñen a oportunidade de traballar xuntos, en equipo, dentro da clase, de forma continuada.

ESTRUTURAS DA APRENDIZAXE

Estrutura da actividade individualista

Cada estudante estudia só, sen prestar atención ao que fan os demais

Espérase do alumnado que aprenda o que o profesorado ensina.

Consegue este obxectivo independentemente de que os demais tamén o consigan (NON HAI interdependencia de finalidades).

Estrutura da actividade competitiva

Cada estudante traballa só, rivalizando cos seus compañeiros

Espérase del que aprenda máis que os demais ou antes que ninguén, o que o profesorado ensina

Consegue este obxectivo si, e só si, os demais NON o conseguen. (Interdependencia de finalidades NEGATIVA)

Estrutura da actividade cooperativa

O alumnado forma pequenos equipos de traballo para axudarse e animarse á hora de aprender

Espérase de cada estudante que aprenda o que se lle ensina e que contribúa a que o aprendan os seus compañeiros

Consegue este obxectivo si, e só si, os demais TAMÉN o conseguen (Interdependencia de finalidades POSITIVA)

ESTRUTURAS DA APRENDIZAXE

**Estrutura da
actividade
individualista**

**Estrutura da
actividade
competitiva**

**Estrutura da
actividade
cooperativa**

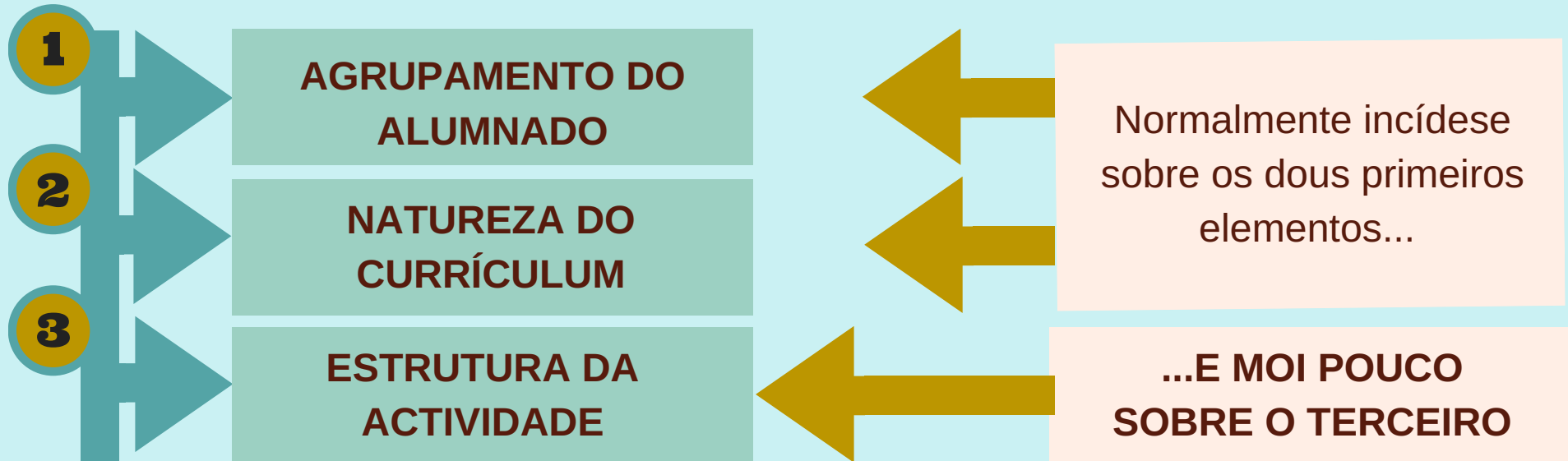
**INTERACCIÓN PROFESORADO-
ALUMNADO
TRABALLO INDIVIDUAL**

INTERACCIÓN
PROFESORADO-ALUMNADO
+
INTERACCIÓN ALUMN@-
ALUMN@

TRABALLO INDIVIDUAL
+
TRABALLO EN EQUIPO

ELEMENTOS FUNDAMENTAIS DA ESTRUTURA

ELEMENTOS DETERMINANTES DO GRAO DE INCLUSIÓN NUNHA AULA

Na maioría dos centros non se cambiou –ou, polo menos, non se cambiou a fondo- a estrutura da actividade na maioría das clases, de modo que a máis habitual segue a ser unha **ESTRUTURA INDIVIDUAL OU COMPETITIVA**

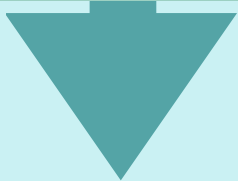

Que pasa co alumnado con máis
problemas de aprendizaxe nunha clase
cunha...

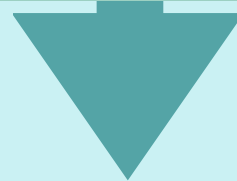

**Estrutura da
actividade
individualista**

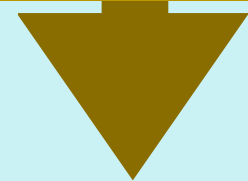
Os estudantes con
problemas para aprender
deben recorrer
ao profesor do aula ou ao
profesor de apoio.
Seica poden contar coa
axuda dun/a
compañeiro/a....

**Estrutura da
actividade
competitiva**

Os estudantes con
problemas para apren
der, deben recorrer ao
profesor do aula ou
ao profesor de apoio.
Difícilmente poden
contar coa axuda
dun/a compañeiro/a....

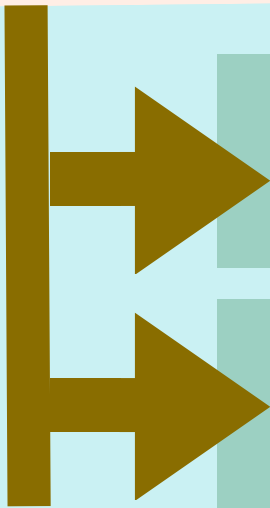
**Estrutura da
actividade
cooperativa**

Os estudantes con
problemas para
aprender contan,
ademais, co apoio
dos seus compañeiros e
das súas compañeiras

As estruturas da actividade cooperativa, segundo Spencer Kagan

Unha estrutura da actividade cooperativa corresponde a unha determinada forma de organizar as sucesivas operacións que o alumnado debe seguir no momento de levar a cabo unha determinada actividade ou tarefa, de modo que se asegure ao máximo o que Spencer Kagan (1999) denomina a *participación equitativa e a interacción simultánea*.

Participación equitativa: Todos os alumnos e as alumnas deben ter a oportunidade e a “obriga” de participar equitativamente na actividade

Interacción simultánea: Todos os alumnos e as alumnas dun equipo deben ter a oportunidade e a “obriga” de expresar o seu punto de vista, discutir e dialogar cos demais ata chegar a un acordo

UVIC
Universitat de Vic

Proyecto PAC: Programa didáctico inclusivo para atender na aula
ao alumnado con necesidades educativas diversas.

Unha investigación evaluativa.

Ministerio de Ciencia e Innovación
(Referencia: SEJ2006-01495/EDUC)

Proyecto PAC: Programa didáctico inclusivo para atender en el aula al alumnado con necesidades educativas diversas.

Una investigación evaluativa. Ministerio de Ciencia e Innovación (Referencia: SEJ2006-01495/EDUC)

El PROGRAMA CA/AC (“Cooperar para Aprender/Aprender a Cooperar”) PARA ENSEÑAR A APRENDER EN EQUIPO
Presentación 1: Conceptos básicos

Equipo de trabajo:

Pere Pujolàs y José Ramón Lago (Coords.), Mila Naranjo, Olga Pedragosa, Gemma Riera, Jesús Soldevila, Glòria Olmos, Alba Torner y Carles Rodrigo